

פרק כל כתבי

בפרק זה מתבארים דיני הצלה מדליקה בשבת.

שאסור להוציא אליהם ולטלטל בהם מדרבנן.

מצד אחד, חששו חכמים שמא יהיה אדם בהול להציל ממונו בשעת דליקה, ויבוא לכבות את האש. ולכן קבעו מגבלות להצלה מן הדליקה, כגון את כמות האוכל והבגדים שמותר להציל⁽¹⁾.

המשנה הראשונה עוסקת בדיני כתבי הקודש שמותר להצילם בשבת.

מתניתין:

כל כתבי הקדש, בין ספר תורה שקדושתו חמורה, ובין ספרי נביאים וספרי כתובים שקדושתן קלה – **מצילין אותן מפני הדליקה**, מותר לטרוח בהצלתם, ולהוציאם

אך מאידך, הקלו חכמים להציל דברי קדושה מהדליקה. והתירו להוציאם כדי להצילם מן הדליקה אף למקומות מסוימים

לטטול. והחילוק מהצלה מדליקה, ביאר הר"ן, שדליקה היא שעת בהלה, שבאה פתאום ואין לו זמן לחשב דרכיו, ואי אפשר לצוות עליו אופני הצלה מסויימים, ולכן אסרו לגמרי להציל, אפילו בהיתר. ראה שתי דעות אלו בשו"ע [שלד ב].

1. א. להלן, בפרק מי שהחשיך, מבואר שהתירו חכמים למי שבא מהדרך ומעות בכיסו ונכנסה השבת, לתת את הכיס לנכרי ולעבור בכך על איסור דרבנן של אמירה לנכרי, משום שאם לא יתירו לו איסור דרבנן זה, הוא עלול לעבור על איסור תורה של טלטול ברשות הרבים, מפני שאדם בהול להציל ממונו.

והביאור הלכה [שלב, ד] כתב, שרש"י קיז ב] **וההגהות מרדכי** [תנח] תירצו, שהתירו הצלה על ידי נכרי באופן שידוע כי הצורך להצלה הוא רק מעשה מסויים, שאם לא יעשה ע"י נכרי או באופן האסור מדרבנן, יבוא לעשותו באיסור דאורייתא. אבל בדליקה, הצורך להציל אינו על ידי מעשה מסויים. ועוד, שצריך הרבה אנשים להצלה. ולכן חששו שמא יכבה כדי להציל גם את מה שאינו יכול להציל בהיתר. וכעין זה תירץ **ערוך השולחן** [שלד, יג-טז].

והקשו **הרמב"ן** **והרשב"א** [קנג א], למה שם התירו איסור דרבנן להצלת ממונו, וכאן אסרו להציל מדליקה אפילו בהיתר גמור, שמא יבא לכבות? ותירצו, שאם המעות בכיסו ויצטרך להפסידן בידים ולזורקן, חששו שמא לא יעשה הפסד לעצמו, ויעבור על איסור תורה. אבל כשממונו כלה ונשרף מאליו, שם לא חששו שיבא לכבות בידים, ורק אם יתעסק בהצלה בהיתר הוא עלול לשכוח ולכבות. ולכן פסקו הרמב"ן והרשב"א שדוקא כשהמעות בידו התירו אמירה לנכרי. אבל להציל מעות בביתו מגנבים אסור אפילו על ידי נכרי, או טלטול.

ב. **התוס'** לעיל [מד א ד"ה מתוך] הקשו, הרי התירו לטלטל מת להצילו מדליקה שמא יבא לכבות, ואילו כאן אסרו להציל שמא יכבה? ותירצו, שאדם יותר בהול על מתו מאשר על ממונו, ואם נאסור עליו להציל מתו, לא ישמע

אולם רבנו תם וספר התרומה [הובאו בר"ן שם] מתירים כל הצלת ממון על ידי נכרי או